

บทที่ 2

ประวัติและวิวัฒนาการของศิลปะ

ประวัติศาสตร์ คือ เรื่องราวที่กล่าวถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์ควรศึกษาเรียนรู้ในสิ่งที่ผ่านมาจากรุ่นสู่รุ่น ในขณะที่ประวัติศาสตร์ศิลป์ คือ เรื่องราวของการกล่าวถึงหรือบอกให้ทราบถึงการสร้างสรรค์ อารยะธรรมของมนุษย์ที่ดำเนินมาในอดีตตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ถึงยุคปัจจุบัน โดยวิวัฒนาการของศิลปะแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงด้านศิลปกรรมของแต่ละยุคแต่ละสมัย เพราะงานศิลปะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์โดยแท้จริง มนุษย์ได้นำศิลปะมาใช้เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวัน ใช้ศิลปะเพื่อแสดงออกถึงความเชื่อทางศาสนา และเพื่อความรื่นรมย์สุนทรีย์ การศึกษาศิลปะและนำศิลปะไปปรับใช้ในชีวิต นอกจากจะทำให้เข้าใจในองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์แล้ว ยังทำให้เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของงานศิลปะ ซึ่งเป็นผลงานความภาคภูมิใจด้านมรดกทางวัฒนธรรมของมวลมนุษยชาติ

งานศิลปะในแต่ละประเภท ในแต่ละยุค จะถูกพิจารณาผ่านมุมมองที่ต่างกันหลายมิติ พิบูล ไวกิจตรกรรม (2559, น.3) ได้กล่าวถึง ขอบเขตของมุมมองที่มีต่องานศิลปะแต่ละยุคไว้ ดังนี้

1. ตัวผลงาน ศิลปิน แนวคิดและเทคนิค
2. ช่วงเวลาของการเริ่มต้น ช่วงเวลาที่มีความเจริญสูงสุดและช่วงเสื่อมถอย
3. รูปแบบของศิลปะที่ได้รับอิทธิพลจากวิถีชีวิต สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและศาสนา
4. ผลกระทบที่ศิลปะมีต่อวิถีชีวิต แนวคิดของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและศาสนา

2.1 ศิลปะยุคก่อนประวัติศาสตร์

กำเนิดแห่งศิลปะของมวลมนุษยชาติเริ่มขึ้นเมื่อครั้งยุคก่อนประวัติศาสตร์ (Pre-Historic Period) เมื่อประมาณ 40,000-50,000 ปีก่อนคริสตกาล มนุษย์ในยุคนี้ได้ริเริ่มสร้างสรรค์ศิลปวัตถุขึ้น เพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดที่ตนมีอยู่ให้คนอื่นรับรู้และเข้าใจ มนุษย์ถ่ายทอดความคิดและความรู้สึกอันเกิดจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ สิ่งเร้าลับ ความตาย ความอุดมสมบูรณ์ หรือเพื่อบันทึกเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้เพื่อแสดงถึงความประทับใจในสิ่งต่าง ๆ ที่ตนได้เคยพบเห็นในช่วงเวลานั้น

วุฒิ วัฒนสิน (2552, น.6) ได้กล่าวถึง ความเชื่อของมนุษย์ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ ไว้ว่า มนุษย์เชื่อและยอมรับในอำนาจศักดิ์สิทธิ์ของธรรมชาติ เชื่อในอำนาจลับ เชื่อในพิธีชำระให้บริสุทธิ์ เชื่อการบูชาสัตว์ที่มีลักษณะพิเศษ เชื่อการบูชาบรรพบุรุษ เชื่อเครื่องหมายและเครื่องราง เชื่อเกี่ยวกับความตาย และเชื่อเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ ศิลปะของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์มีการแสดงออกทั้งที่เป็นเรื่องของอารมณ์ ความรู้สึกยินดี สนุกสนานเหมือน

การละเล่นยามว่าง และเป็นเรื่องของผลผลิตจากการต่อสู้เพื่อความอยู่รอด ศิลปะได้ใช้เป็นเครื่องมือปลุกเร้าให้กล้าเผชิญหน้ากับศัตรูและสภาวะธรรมชาติอันโหดร้าย กำจร สุนพงษ์ศรี (2552, น.4) ได้ยกตัวอย่างภาพจิตรกรรมที่เป็นที่รู้จักในยุคนี้ เช่น ภาพ “ม้าป่า” ที่มีอายุราวสองหมื่นปีก่อนคริสตกาลในถ้ำอัลตามีรา (Cueva de Altamira) ประเทศสเปน หรือ ภาพ “ฟุ้งสัตว์” ที่มีอายุราว 25,000 ปีก่อนคริสตกาลที่พบในถ้ำลาสโก (grotte de Lascaux) ประเทศฝรั่งเศส

ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ วุฒิ วัฒนสิน (2552, น.8) กล่าวว่า ได้มีการค้นพบผลงานศิลปะประเภทประติมากรรม ที่โดดเด่นที่สุดของมนุษย์ คือ ประติมากรรมแบบลอยตัว เช่น รูปปั้นสแห่งวิลเลนดอร์ฟ (Venus of Willendorf) ซึ่งถูกพบในถ้ำที่ประเทศออสเตรีย เมื่อปี ค.ศ.1908 เป็นประติมากรรมที่มีรูปร่างรูปไข่ แสดงว่าเป็นสตรี รูปร่างสะดุดตา ก็คือมีศีรษะเล็ก บริเวณท้องและก้นใหญ่ ซึ่งแสดงถึงความเชื่อเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ เป็นประติมากรรมที่ผสมผสานลักษณะรูปธรรมกับนามธรรมได้อย่างสมบูรณ์

ภาพที่ 2.1 รูปปั้นแกะสลัก Venus of Willendorf

ที่มา: <https://bit.ly/2pbwVva>

วิวัฒนาการของศิลปะในยุคประวัติศาสตร์ตามระยะเวลา เมื่อประมาณ 4,000-5,000 ปีก่อนคริสตกาล โดยเริ่มจากยุคอียิปต์ ศิลปะที่มีความโดดเด่นในระดับที่เป็นสิ่งมหัศจรรย์ของโลก เป็นประติมากรรมหินที่มีความสำคัญอย่างยิ่งอีกชิ้นหนึ่งที่พบในประเทศอังกฤษ เชื่อว่าถูกสร้างขึ้นมาในยุคก่อนประวัติศาสตร์ สันนิษฐานว่าประติมากรรมชิ้นนี้มีการจัดวางขึ้นโดยมนุษย์ โดยมีจุดมุ่งหมายในด้านประโยชน์ใช้สอยคือ เพื่อการคำนวณดูเวลาจากเงาที่เกิดจากแสงแดดของหินที่ตกทอดลงบนพื้นตั้งแต่เช้าถึงเย็น ประติมากรรมชิ้นนี้เรียกว่า สโตนเฮนจ์ (Stonehenge) ซึ่งหากศึกษาประวัติศาสตร์ศิลปะของยุคก่อนประวัติศาสตร์โดยเรียงลำดับตามระยะเวลาสามารถอธิบายถึงศิลปะในยุคประวัติศาสตร์โดยแบ่งออกตามระยะเวลา ได้ ดังนี้

ภาพที่ 2.2 ประติมากรรมสโตนเฮนจ์ (Stonehenge)

ที่มา: <https://bit.ly/1MkKer2>

2.1.1 ยุคต้น

1) ศิลปะอียิปต์

ศิลปะอียิปต์ (Egyptian Art) เริ่มขึ้นเมื่อประมาณ 4,000-5,000 ปี ก่อนคริสตกาล วุฒิ วัฒนสิน (2552, น.9) ได้อธิบายถึงศิลปะอียิปต์ไว้โดยสรุป ดังนี้ ในสมัยที่อาณาจักรอียิปต์รุ่งเรือง ชาวอียิปต์ได้สร้างศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาที่เชื่อว่าชีวิตในโลกปัจจุบันเป็นการเตรียมชีวิตใหม่ในโลกหน้า ชาวอียิปต์มีความเชื่อในเรื่อง “ชั่วกาลนาน” หรือ “นิรันดร” เป็นความไม่สูญสิ้นของวิญญาณ และเชื่อว่าวิญญาณของมนุษย์เมื่อตายแล้วจะสามารถกลับคืนสู่ร่างกายใหม่ได้ กษัตริย์ฟาโรห์ผู้มีอำนาจของชาวอียิปต์ ได้สั่งให้มีการค้นคว้าหาวิธีการเก็บพระศพของพระองค์เมื่อเสียชีวิตเอาไว้ไม่ให้เน่าเปื่อย เพื่อรอให้วิญญาณกลับมาเข้าร่าง จนเป็นที่มาของการทำมัมมี่ (Mummy) และหีบบรรจุพระศพที่ทำด้วยหิน

ชาวอียิปต์ (Egyptian) มีความเชื่อว่าสิ่งสำคัญของชีวิตมนุษย์ และเชื่อว่าเมื่อมนุษย์สิ้นชีวิตไป ดวงวิญญาณจะออกจากร่างไป และยังคงคิดว่าใน “ปรโลก” ดวงวิญญาณจะยังต้องการกลับเข้าสู่ร่างเดิมอีกครั้ง เพราะความเชื่อเช่นนี้เอง ชาวอียิปต์จึงเก็บร่างกายของคนตายไว้ โดยทำให้ร่างนั้นแห้งและห่อเก็บไว้ เช่นเดียวกับกับฟาโรห์ โดยเก็บไว้ในสุสานที่แข็งแรง สร้างด้วยหิน เพื่อป้องกันการรบกวน ศิลปะของชาวอียิปต์ที่ปรากฏจึงมักเกี่ยวข้องกับความตายและวิญญาณ

จิตรกรรมของอียิปต์ที่พบตามหลุมฝังศพ นิยมวาดภาพสัตว์พร้อมระบายสี (กำจร สุนพงษ์ศรี, 2552, น.36) การระบายสีแบบอียิปต์มี 2 ลักษณะ คือ การระบายสีแบบเฟรสโก (Fresco) ซึ่งเป็นการระบายสีขณะที่ผนังปูนยังเปียก และแบบระบายขณะที่แห้งแล้ว สีที่นำมาใช้เป็นสีจากธรรมชาติ ได้แก่ สีเหลือง แดง น้ำเงิน ขาว เขียว ดำ โดยใช้สีเขียนแบบแล้วตัดเส้นรอบนอก ภาพมักมีลักษณะเป็นภาพกึ่งนามธรรม ภาพคนมักเขียนสลับด้าน เช่น หัววาดด้านข้าง ตา

เป็นภาพด้านหน้า และทำเป็นด้านข้าง ส่วนประติมากรรมที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปคือ สฟิงซ์ (Sphinx) เป็นประติมากรรมแบบลอยตัว มี 3 รูปแบบ คือ

- (1) มีหัวเป็นคน ลำตัวเป็นสิงโต Andro Sphinx
- (2) มีหัวเป็นแกะ ลำตัวเป็นสิงโต เรียกว่า Crig Sphinx
- (3) มีหัวเป็นเหยี่ยว ลำตัวเป็นสิงโต เรียกว่า Hieraco Sphinx

ในมุมมองด้านผลงานศิลปะ สฟิงซ์เป็นประติมากรรมที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในยุค อียิปต์ วุฒิ วัฒนสิน (2552, น.10) ได้กล่าวถึง สฟิงซ์ไว้ว่า สร้างด้วยหินที่สกัดเป็นก้อนนำมาเรียงกัน ตั้งอยู่หน้าพีระมิด และสฟิงซ์ ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักมากที่สุด คือ สฟิงซ์ที่มีหัวเป็นคน ลำตัวเป็นสิงโต มีขนาดสูง 65 ฟุต ยาว 242 ฟุต และกว้าง 13 ฟุต แห่งเมืองกิเซห์ ซึ่งเชื่อว่าใบหน้า สฟิงซ์คือใบหน้าของฟาโรห์คาเฟรผู้ที่ถูกบรจุพระศพไว้ในพีระมิดนั้นด้วย

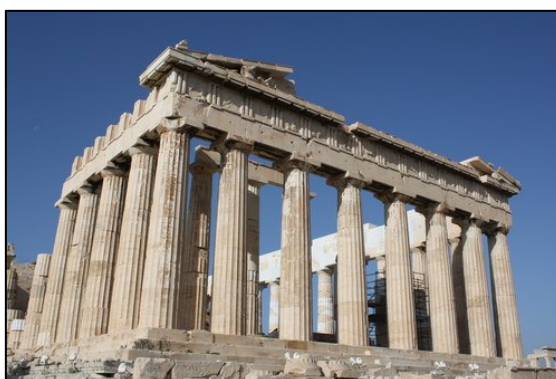
ภาพที่ 2.3 สฟิงซ์ เมืองกิเซห์

ที่มา: <https://usat.ly/2xk769r>

2) ศิลปะกรีก

ศิลปะกรีก (Greek Art) เกิดขึ้นพร้อมมากับอารยธรรมกรีกที่พบความรุ่งเรืองอยู่ในยุคประมาณ 700 ปี ก่อนคริสกาล และเริ่มแพร่หลายออกไปอย่างกว้างขวางตามเส้นทางการค้า (กฤษฎา หงส์อุเทน. 2549. น. 21) ศิลปะของกรีกแสดงให้เห็นถึงความรุ่งเรืองของอารยธรรมกรีก แสดงให้เห็นในหลายด้าน เช่น สถาปัตยกรรมสำคัญ ได้แก่ วิหารพาร์เธนอน (The Parthenon) ที่เอเธนส์และด้านประติมากรรม ได้แก่ นักรบกรีก (Fallen Warrior) ทางด้านจิตรกรรม จะสามารถพบได้จากลวดลายบนเครื่องปั้นดินเผา เหยือกน้ำ ที่ปรากฏภาพเขียนตลกแต่งสวยงาม ซึ่งเป็นรูปแบบของจิตรกรรมของกรีกโบราณ เพราะชาวกรีกมีความเชื่อในเรื่องเทพเจ้าและพยายามถ่ายทอดรูปร่างของเทพเจ้าออกมาเป็นรูปร่างของมนุษย์ที่มีร่างกายสมบูรณ์ มีสัดส่วนและท่วงท่าที่สวยงาม

วุฒิ วัฒนสิน (2552, น.12-13) ได้กล่าวถึงศิลปะกรีกไว้ว่า ถ้ายทอดความเชื่อเรื่องของเทพเจ้า และจิตรกรรมกรีก (Greek Painting) เป็นจุดเริ่มต้นของประวัติศาสตร์ศิลปะของตะวันตก ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนแปลงของความเชื่อเดิมที่มองไม่เห็น แต่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเหตุและผล ชาวกรีกที่อพยพมาจากทางเหนือของทวีปยุโรป มีการแสดงศิลปกรรมเป็นที่รู้จักกันดีทั่วโลก จนถือว่าเป็นแหล่งกำเนิดอารยธรรมตะวันตก สัญลักษณ์ที่ยิ่งใหญ่ของศิลปะกรีก คือ วิหารพาร์เธนอน (Parthenon) ถูกสร้างขึ้นเมื่อช่วงปี 432-447 ก่อนคริสตกาล เป็นวิหารหินอ่อนทั้งหมด เพื่อถวายบูชาแด่เทพีอะธีนา (Athena) ภายในวิหารประดิษฐานรูปเทพีอะธีนา ผลงานศิลปะที่มีความโดดเด่นคือ การแกะสลักตกแต่งหน้าจั่วของวิหารทางด้านทิศตะวันตก แสดงเรื่องราวของเทพีอะธีนา และเทพเจ้าโพไซดอน (Poseidon) ส่วนด้านทิศตะวันออกแสดงเรื่องราวการกำเนิดของเทพีอะธีนา รูปแบบการก่อสร้างวิหารพาร์เธนอนมีความงามแบบเรียบง่าย ไม่ประดับประดาหรูหรา ตั้งอยู่บนฐาน 3 ชั้น มีเสาด้านข้าง ด้านละ 17 ต้น เสาด้านหน้า 8 ต้น แผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ยาว 1,100 ฟุต กว้าง 230 ฟุต สูง 65 ฟุต มีหัวเสาเป็นแบบดอริก (Doric) เป็นวิหารที่มีสัดส่วนสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี โดยเฉพาะสัดส่วนด้านหน้าของวิหารพาร์เธนอน ระหว่างด้านกว้างกับด้านยาว จัดว่าเป็นสัดส่วนที่สวยงามที่สุดที่ถูกขนานนามว่า “สัดส่วนทอง” (Golden Proportion)

ภาพที่ 2.4 วิหารพาร์เธนอน

ที่มา: <https://www.ancient.eu/parthenon>

2.1.2 ยุคกลาง

1) ศิลปะโรมัน

ศิลปะโรมัน (Roman Art) เริ่มขึ้นประมาณ 600 ปีก่อนคริสตกาล ซึ่ง วุฒิ วัฒนสิน (2552, น.15) กล่าวไว้โดยสรุปว่า ส่วนใหญ่ผลงานศิลปะได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะกรีกในยุคก่อนหน้า ชาวโรมันได้สร้างศิลปวัตถุที่มีความหรูหราสง่างามไว้จำนวนมาก และมีความใหญ่โตมโหฬารยิ่งกว่าศิลปะกรีกหลายเท่า โดยเฉพาะความเจริญก้าวหน้าทางด้าน การก่อสร้าง ชาวโรมันเป็นชนชาติแรกๆ ที่คิดสร้างคอนกรีตได้สำเร็จ จึงสามารถใช้คอนกรีตหล่อเป็นส่วนโค้งและโดมได้ ช่วยให้ชาวโรมันสามารถสร้างสถาปัตยกรรมต่าง ๆ ที่มีขนาดใหญ่และสวยงามได้

อุดมคติของชาวโรมัน คือ เชื่อในความกล้าหาญและชัยชนะของนักรบ เชื่อในความสมบูรณ์ทางด้านร่างกายและจิตใจของประชาชน เชื่อในความมีระเบียบวินัย การเคารพเชื่อฟัง และความเข้มแข็ง เชื่อในเหตุผลรวมถึงนับถือบุคคลที่มีความสามารถ

ผลงานจิตรกรรมของโรมันโบราณได้สร้างไว้มากมาย ภาพจิตรกรรมมีการระบายสีและการใช้เส้นเขียนประสานกลมกลืนกับรูปร่างของภาพเขียนอย่างงดงามมาก ศิลปกรรมโรมันได้รับอิทธิพลมาจากกรีกแต่ศิลปกรรมของโรมันโบราณนั้นมีเทคนิคก้าวหน้ากว่ากรีกมาก เพราะชาวโรมันสามารถเขียนแสดงคุณค่าความอ่อนหรือแข็งของแสงเงาและสามารถใช้สีได้อย่างงดงาม นอกจากนี้ กฤษฎา หงษ์อุเทน (2549, น.110) ได้กล่าวไว้ว่า ความโดดเด่นทางศิลปะการออกแบบแสดงออกมาในรูปแบบของการออกแบบสนามกีฬา ซึ่งได้นำเอารูปแบบการสร้างโรงละครของกรีกมาประยุกต์ให้มีรูปแบบอันเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ผลงานการออกแบบสถาปัตยกรรมในรูปแบบโรงละครที่เด่นชัด ได้แก่ โคลโลสเทียม (Colosseum) คือ สนามกีฬากลางแจ้ง สำหรับนั่งชมการประลองฝีมือระหว่างนักโทษชาวอิตาเลียนกับสิงโต มีลักษณะเป็นวงรีรูปไข่ มีอัฒจันทร์ล้อมรอบสนาม บรรจุคนได้ประมาณ 50,000 คน มีที่นั่งเฉพาะกษัตริย์ ขุนนาง นักบวช ข้าราชการและประชาชนทั่วไป มีทรงสำหรับสิงโตที่จะมาเป็นคู่ต่อสู้ ห้องพักสำหรับนักต่อสู้และห้องเก็บอาวุธต่าง ๆ

ภาพที่ 2.5 โคลโลสเทียม (Colosseum)

ที่มา: <https://www.britannica.com/topic/Colosseum>

2) ศิลปะไบแซนไทน์

ศิลปะไบแซนไทน์ (Byzantine) เป็นศิลปะที่มีลักษณะเชื่อมโยงเอาความเป็นอารยธรรมตะวันออกกับอารยธรรมตะวันตกเข้าไว้ด้วยกัน แต่เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรโรมัน โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่กรุงคอนสแตนติโนเปิล (Constantinople) ซึ่งในปัจจุบันคือเมืองอิสตันบูล (Istanbul) ในประเทศตุรกี แนวคิดและความเชื่อของคนในยุคไบแซนไทน์ มีความ

คล้ายคลึงกับชาวโรมัน แต่เพิ่มความเชื่อศรัทธาทางคริสต์ศาสนาเข้าไปให้มากยิ่งขึ้น ซึ่ง E.H. Gombrich (2560, น.135) ได้กล่าวไว้ว่า ในยุคไบแซนไทน์นี้ บุคคลผู้ทรงอำนาจออกมาสนับสนุนให้มีการเขียนภาพจิตรกรรมภายในศาสนสถานนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประวัติศาสตร์ทางศิลปะ แนวคิดนี้ถูกนำมาใช้เพื่อสนับสนุนการเขียนภาพในโบสถ์ ซึ่งสิ่งสำคัญที่สุด คือ ภาพนั้นจะต้องสามารถสื่อความหมายตามคำสอนหรือประวัติศาสตร์ของคริสต์ศาสนาได้ดี ไม่นิยมเอียงให้ผู้ชมคิดเป็นอื่น

วุฒิ วัฒนสิน (2552, น.18) ได้กล่าวถึง ผลงานศิลปะที่มีความโดดเด่นในยุคไบแซนไทน์ไว้ว่า คือ ภาพโมเสค Emperor Justinian and Attendants สร้างขึ้นเมื่อประมาณปี ค.ศ. 47 ภายใต้การปกครองของจักรพรรดิจัสติเนียน (Justinian) ซึ่งเป็นจักรพรรดิไบแซนไทน์ที่มีอำนาจทางการเมืองสูงสุด จึงพบการผลิตผลงานศิลปะที่สวยงามประณีตดีมากขึ้นกว่าในยุคก่อน

ภาพที่ 2.6 ภาพ Emperor Justinian and Attendants

ที่มา: <https://bit.ly/2Qwz0Yp>

เนื่องจากในยุคนี้ คริสต์ศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองมาก ในด้านผลงานศิลปะส่วนใหญ่ จึงพบว่าเป็นจิตรกรรมฝาผนังที่นิยมสร้างสรรค์ภาพที่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนา และเรื่องราวประวัติของพระเยซูคริสต์ นอกจากนั้นยังมีการประดับผลงานภาพด้วยกระจกชิ้นเล็ก ๆ สีต่าง ๆ เป็นภาพโมเสค ซึ่งมีความสวยงามและความคงทนถาวรมาก การตกแต่งกำแพงนอกจากจะเป็นจิตรกรรมฝาผนัง การทำโมเสคแล้ว ยังนิยมแขวนประดับด้วยสิ่งทอในแบบพรม (Tapestry) บางแผ่นมีขนาดใหญ่เท่ากับผนังห้องหรือกำแพง ซึ่งนิยมใช้แขวนตกแต่งเพียงผืนเดียวเต็มกำแพง ทั้งนี้เพื่อความสวยงามและเป็นการเพิ่มความอบอุ่นให้แก่ห้องอีกด้วย

2.1.3 ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยา

ศิลปะยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาในอิตาลี (Renaissance) มีความหมายตรงกับคำว่า Rebirth หรือยุคแห่งการเกิดใหม่ โดยยุคนี้มีความเชื่อว่าอารยธรรมกรีกและโรมันโบราณมีความดีงามควรค่าแก่การอนุรักษ์และฟื้นฟูขึ้นใหม่ โดยได้นำเอาผลงานศิลปะที่ได้จากการค้นพบที่ดีงามของกรีก

และโรมันมา ปรับปรุงพัฒนาขึ้นมาใหม่ โดยมีผู้มีอำนาจในทางสังคมในระดับชนชั้นสูงให้การสนับสนุนศิลปินอันได้แก่ กษัตริย์ ขุนนาง นักบวช และพ่อค้า ประชาชนผู้มั่งคั่ง แม้จะเป็นการฟื้นกลับของอารยธรรมโบราณ แต่ศิลปินเองก็สร้างสรรค์ศิลปะในรูปแบบวิธีการและจุดประสงค์แบบใหม่ เช่น การนำความรู้เรื่องทัศนียภาพมาใช้ในการวาดภาพเป็นครั้งแรกอัน เป็นความต้องการของคนยุคนั้น นับว่าเป็นยุคสมัยที่สำคัญในยุโรป ที่ได้กำเนิดขึ้นในอิตาลี ซึ่งแหล่งกำเนิดของยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ เป็นเวลาที่ศิลปะแบบคลาสสิกเจริญอย่างสูงสุด ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากมายมาจนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 2.7 ภาพพระกระยาหารมื้อสุดท้าย (The Last Supper)

ที่มา: <https://bit.ly/2p9tLkV>

จากที่ 2.7 คือ ภาพพระกระยาหารมื้อสุดท้าย (The Last Supper) วุฒิ วัฒนสิน (2552, น. 22) ได้อธิบายไว้โดยสรุปว่า ศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานคือ เลโอนาร์โด ดา วินชี (Leonardo da Vinci) ซึ่งเป็นภาพจิตรกรรมฝาผนังในห้องโถง ซึ่งใช้เป็นห้องรับประทานอาหาร (Dining Hall) ในโบสถ์ซานตามาเรียเดลเลกราสี (Santa Maria delle Grazie) ที่ตั้งอยู่ในเมืองมิลาน ประเทศอิตาลี โดยใช้เทคนิคในการวาดภาพลงบนผนังปูน ซึ่งรองพื้นด้วยสีรองพื้นสีขาวตะกั่ว (Lead White) ภาพพระกระยาหารมื้อสุดท้าย เป็นภาพที่แสดงบรรยากาศของการรับประทานอาหารปัสกา (Passover) คือ ขนมปังไร้เชื้อและเหล้าองุ่น ในภาพประกอบด้วยพระเยซูคริสต์กับสาวกทั้ง 12 คน ซึ่งกำลังตกใจและปรึกษากัน หลังจากพระเยซูตรัสว่า “คนหนึ่งในพวกท่านจะอายัดเรา” คือ ทรมานพระเยซูโดยให้ทหารโรมันจับตัวพระเยซู แล้วนำตัวไปประหารชีวิตโดยการตรึงที่ไม้กางเขน

2.2 ศิลปะยุคใหม่ช่วงศตวรรษที่ 18 ถึง 19

2.2.1 ศิลปะบารอกและรอกโคโค

ศิลปะบารอก (Baroque) และรอกโคโค (Rococo Art) จากการศึกษ พบว่ามีจุดเริ่มต้นตั้งแต่ปี ค.ศ.1600 ถึง ค.ศ.1700 โดยถือกำเนิดขึ้นที่กรุงโรมในประเทศอิตาลี แล้วแผ่ขยายไปยังประเทศอื่น ๆ ในแถบยุโรป ซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในประเทศฝรั่งเศสและสเปน

ศิลปะบารอก มีความหมายว่า ผิดปกติ ไม่สม่ำเสมอ ไม่มีระเบียบ เป็นกลุ่มของศิลปินที่มีแนวคิดในการสร้างจิตกรรมและประติมากรรมทางศาสนา เพื่อให้ผู้คนทุกชนชั้นได้เข้าใจในศาสนาและเกิดความศรัทธามากขึ้น เน้นการสื่อสารอารมณ์ ความรู้สึกแบบนาฏกรรม (Dramatic Presentation) ทำให้เข้าใจศิลปะได้มากขึ้น ไม่ต้องตีความหมายที่ศิลปินแอบแฝงไว้ (พินุล ไวจิตรกรรม, 2559, น. 24-25)

ศิลปะรอกโคโค เริ่มมีอิทธิพลในช่วงปี ค.ศ.1700 ถึง ค.ศ.1789 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีการปฏิวัติในฝรั่งเศส ซึ่งตรงกันกับเวลาที่ศิลปะบารอกในอิตาลีกำลังได้รับความนิยม ศิลปะรอกโคโคได้แผ่ขยายไปทั่วยุโรป โดยลักษณะทั่วไปมีความคล้ายกับศิลปะบารอก แต่มีความประณีต นุ่มนวลมากกว่า ศิลปะรอกโคโคมีลักษณะพิเศษคือ ใช้ลวดลายบัวในการตกแต่ง เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ด้านศิลปะที่ต่างไปจากหลักการในความงามของกรีกแบบเดิมโดยลีนเซิงวุฒิ วัฒนสิน (2552, น. 28)

ในรูปแบบโดยรวมศิลปะในยุคบารอกและรอกโคโคมีลักษณะเด่นที่คล้ายกัน คือ การตกแต่งด้วยเครื่องประดับ ซึ่งมีรายละเอียดมาก จนบางครั้งดูว่ามากเกินไป โดยเฉพาะการใช้ส่วนโค้งนูนว่า ส่วนนูนของรูปลักษณะต่าง ๆ มากเกินไป เช่น รอยจีบและรอยยับผ้าในตัวผลงาน และความละเอียดของการตกแต่ง ลักษณะของศิลปะบารอกและรอกโคโคจึงมีลักษณะนุ่มนวล วิจิตรอลังการและความฟุ่มเฟือยในองค์ประกอบของงานศิลปะ

ภาพที่ 2.8 ภาพ Christ Appearing to His Mother

ที่มา: <https://bit.ly/2OrLcbH>

จากภาพ Christ Appearing to His Mother โดยโรเจอร์ฟาน เดอร์ วีเดน (Rogier van der Weyden) เป็นภาพของพระแม่มารีย์กำลังอ่านหนังสือบทธวดอยู่ ทันใดนั้นนางรู้สึกว่ามีพระบุตรคือ พระเยซูซึ่งได้ฟื้นคืนพระชนม์มาปรากฏตัวขึ้น จึงหันหน้าที่แสดงความทุกข์โศกไปยังพระบุตร ในขณะที่พระบุตรทรงยกพระหัตถ์ขึ้นเหมือนเพื่อยืนยันว่า พระองค์ได้กลับมาจริง ลักษณะของภาพเป็นการแสดงความหรรษาอลังการในองค์ประกอบและรายละเอียดของภาพ

2.2.2 ยุคนีโอคลาสสิก

ศิลปะนีโอคลาสสิก (Neo Classic Art) เกิดจากแนวความคิดที่ย้อนกลับไปชื่นชมและนิยมแบบกรีกและโรมัน ศิลปะในยุคนี้ ประสพ ลีเหมือดภัย (2543, น.80) ได้อธิบายว่าเป็นการสร้างสรรคัลอกเลียนแบบและเคร่งครัดแบบโบราณในยุคกรีกและโรมัน งานศิลปะจะแสดงออกถึงเทคนิคและทักษะในการเขียนภาพตามแบบฉบับช่างฝีมือที่สูงส่งในอดีต

ฝีมือในการเขียนภาพในสมัยนี้จะต้องใช้ความประณีตและความเชี่ยวชาญพิเศษ ศิลปะในยุคนี้ประสบความสำเร็จรุ่งเรืองดี เพราะได้รับการสนับสนุนจากคณะปฏิวัติของนโปเลียน ซึ่งส่งเสริมแนวคิดแบบเคร่งครัด สอดคล้องกับคติของศิลปินกลุ่มนีโอคลาสสิก เนื้อหาของผลงานศิลปะภาพวาดจะยึดความนึกคิดของชนชั้นสูงหรือในราชสำนัก เช่น ความเป็นวีรบุรุษ ความสง่างาม มีสกุลชั้นสูงของฝรั่งเศส ลักษณะภาพจึงดูสงบเยือกเย็น

งานศิลปะในยุคนี้จะแสดงออกถึงเทคนิคพิเศษและทักษะในการสร้างสรรค้งานศิลปะตามแบบช่างฝีมือที่สูงส่งในอดีต ฝีมือในการวาดภาพในสมัยนั้นจะต้องใช้ความประณีตและทักษะอย่างสูง เนื้อหาของภาพยังคงยึดความเป็นแนวคิดของชนชั้นสูงในราชสำนัก เช่น เรื่องราวเกี่ยวกับการเมือง ความรักชาติ และความสง่างาม

ภาพที่ 2.9 ภาพ Napoleon Crossing the Alps 1800

ที่มา: <https://bit.ly/1BWHoqj>

จากภาพ Napoleon Crossing the Alps 1800 หรือภาพนโปเลียนข้ามภูเขาแอลป์ 1800 (Napoleon Crossing the Alps 1800) โดยยาร์ค หลุยส์ เดวิด (Jacques-Louis David) ศิลปินชาวฝรั่งเศส กลายเป็นผลงานที่ได้รับการชื่นชม เมื่อนโปเลียนเริ่มมีอำนาจในฝรั่งเศส เขาได้จ้างให้เดวิดรับใช้เขาในเรื่องของศิลปะ เดิมทีนั้นเนื่องจากเดวิดมีความคิดที่ยึดมั่นอยู่กับการปฏิวัตินโปเลียนจึงพยายามควบคุมแนวคิดและรูปแบบในการวาดภาพของเดวิด โดยให้เดวิดทำงานในลักษณะรับใช้ให้ตนเป็นที่ตั้ง โดยภาพแรกที่ทำให้เดวิดวาดก็คือ ภาพนโปเลียนข้ามภูเขาแอลป์เมื่อปี ค.ศ.1800 เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสง่างามของนโปเลียน บนหลังม้าที่แข็งแรงและดูสง่างาม หลักจากที่นโปเลียนได้รับชัยชนะจากสงครามที่มาระโนโก (Marengo) แล้ว จึงมีคำสั่งให้เดวิดวาดภาพนโปเลียนที่ดูสุขุมกำลังบังคับม้าที่ทรงพลังและคึกคะนอง ภาพนี้ส่งผลในเชิงประชาสัมพันธ์ทางการเมืองอย่างยิ่ง แต่บางคนคิดว่ามันเป็นแค่อนุสาวรีย์ที่สร้างขึ้นโดยไม่คำนึงถึงความเป็นจริงเลย

2.2.3 ยุคโรแมนติก

ศิลปะโรแมนติก (Romantic Art) ตามแนวความคิดในการแสดงออกของศิลปินในกลุ่มศิลปะโรแมนติก (Romantic) จะใส่อารมณ์ตื่นเต้นเร้าใจลงในผลงาน ศิลปินอาจใช้วิธีเร้าความรู้สึกด้วยภาพเหตุการณ์สะเทือนอารมณ์ ประกอบกับศิลปินในกลุ่มนี้มักจะชอบแสดงออกถึงอารมณ์ที่รุนแรง ส่วนใหญ่การเขียนจะประกอบด้วยวิธีการ 2 ลักษณะ คือการใช้สีที่เร้าใจ หรือการใช้เรื่องราวและการเคลื่อนไหวที่แสดงกิริยาท่าทางเร้าใจและตื่นเต้น ศิลปะโรแมนติกจึงมีรูปแบบที่แปลกไปจากเดิมเป็นอันมาก

โรแมนติก (Romantic) หมายถึง ความรู้สึกที่แสดงออกเกินความเป็นจริง สร้างความตื่นเต้น ประทับใจหรือสยดสยองต่อผู้พบเห็น

ภาพที่ 2.10 ภาพ Liberty Leading the People

ที่มา: <http://www.dailyartmagazine.com/liberty-leading-the-people>

ภาพเสรีภาพนำประชาชน (Liberty Leading the People) โดยเดอลาครัว (Eugene Delacroix) เป็นผลงานชั้นยอดเยี่ยม (Masterpiece) ที่เกี่ยวกับการปฏิวัติในประเทศฝรั่งเศสในปี ค.ศ.1830 แสดงภาพของผู้หญิงสาวที่อยู่ในกริยาอย่างเพ้อก้าวไปข้างหน้าสู่อิสรภาพ เป็นภาพ

ของเทพีเมดิเตอร์เรเนียนในสมรภูมิ สวมหมวกไฟรเจียน (Phrygian Cap) ซึ่งสื่อถึงความเป็นนักปฏิวัติ หน้าอกเปลือยเปล่า มือขวาถือธงฝรั่งเศส มือซ้ายถือปืนไรเฟิลกำลังนำหน้าฝูงชนบุกเข้าโจมตีศัตรูอย่างไม่หวั่นไหว ใบหน้าของเทพีอยู่ในอาการวางเฉย พร้อมทั้งจะเผชิญอันตรายทุกเมื่อ ด้านซ้ายมือเป็นเด็กจรจัดทำทางเอาจริงเอาจัง ถือปืนสั้นอยู่ในมือทั้งสองข้าง ทางด้านขวามือมีชายสองคน คนหนึ่งถือดาบแทนชนชั้นผู้ใช้แรงงาน อีกคนหนึ่งสวมเสื้อนอกและสวมหมวกทรงสูงถือปืนยาวแทนฝ่ายปัญญาชน เดอราคริวได้สร้างบรรยากาศให้ตื่นเต้นตามหลักของลัทธิโรแมนติค โดยให้เบื้องหน้าเป็นหมู่คนที่ล้มตายจากการต่อสู้ ด้านขวามือไกลออกไปเป็นวิหารเนตรอดามที่อยู่เฝ้าในหมอกควัน เดอราคริววาดภาพนี้เพื่อปลุกเร้าให้ชาวฝรั่งเศสทุกชนชั้นออกมาต่อสู้เพื่อเสรีภาพ

2.2.4 ยุคเรียลลิสม์

ศิลปะเรียลลิสม์ (Realism Art) หมายถึง ลัทธิที่มีแนวคิดและแนวทางการสร้างงานโดยยอมรับความเป็นจริงที่มองเห็นและพิสูจน์ได้ ในทางศิลปกรรม คือ การสร้างงานที่เป็นความจริงทั้งเนื้อหาและรูปแบบจะเขียนภาพที่เกี่ยวกับความจริงเท่านั้น ไม่เขียนภาพที่เพ้อฝันที่หนีความเป็นจริง ศิลปินจะพยายามแสดงความจริงที่ปรากฏในชีวิตประจำวันตามสภาพความเป็นจริง งานศิลปะแบบเรียลลิสม์ (กัจจกร สุนพงษ์ศรี, 2558, น.327) เป็นงานศิลปะที่ใช้แสดงถึงความน่าเกลียดอัปลักษณ์ แต่เป็นความจริงที่พบเห็นได้มากในสังคม ซึ่งอาจเป็นการนำชีวิตของชนชั้นล่างผู้ยากจนมาแสดงออกในงานศิลปะ

ภาพที่ 2.11 ภาพ The Third Class Carriage

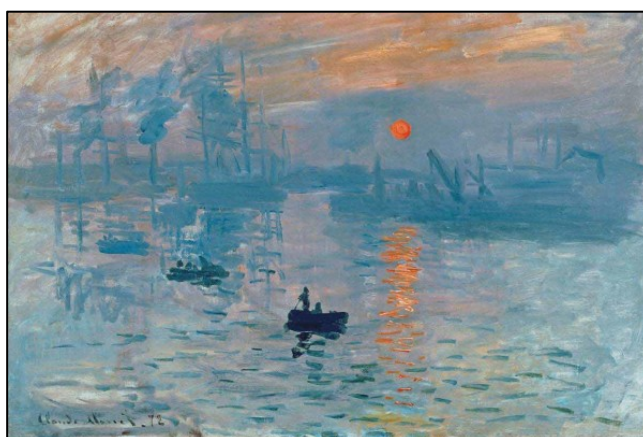
ที่มา: <https://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/29.100.129>

จากภาพในตู้รถไฟชั้นสาม (The Third Class Carriage) โดยฮอโนเร โดมิเยร์ (Honoré Daumier) ผลงานจิตรกรรมนี้แสดงถึง ความเข้าใจและเห็นใจประชาชนชนชั้นล่างผู้ยากไร้ ที่ต้องโดยสารรถไฟชั้นสามที่แสนแออัด ศิลปินต้องการแสดงถึงทัศนคติที่มีต่อสังคม ตามสภาพความเป็นจริงของชีวิตในแบบชาวบ้าน ความทุกข์ ความเหนื่อยยากและความลำบากคือ ความเป็นจริง

2.2.5 ยุคอิมเพรสชันนิสม์

ศิลปะอิมเพรสชันนิสม์ (Impressionism) เกิดจากศิลปินกลุ่มหนึ่งซึ่งมีแนวคิดที่จะแสดงออกถึงความประทับใจในแสง สี บรรยากาศจากสิ่งแวดล้อม แล้วพยายามถ่ายทอดความประทับใจตรงหน้าออกมาเป็นผลงานศิลปะ

ศิลปะอิมเพรสชันนิสม์นี้ เกิดขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1874 ศิลปินกลุ่มนี้ นิยมออกไปแสวงหาความประทับใจจากสิ่งแวดล้อมภายนอก พิบูล วจิตรกรรม (2559, น.155) ได้กล่าวว่า ศิลปินแนวอิมเพรสชันนิสม์เชื่อว่า ความประทับใจครั้งแรกมีคุณค่ามากที่สุด เกิดจากการมองเห็น สีและพื้นผิวที่ทำให้ความรู้สึกแสดงถึงรสนิยมนและความจริงใจ เช่น เมื่อศิลปินต้องการวาดภาพต้นไม้กลางแดด ศิลปินจะระบายเงาของต้นไม้เป็นสีเขียว น้ำเงิน หรือม่วง แทนที่จะใช้เงาสีดำ เพราะสังเกตเห็นแสงสะท้อนสีของต้นไม้เข้าไปผสมด้วย การทำงานจะไม่มีกร่างภาพก่อน จะไม่ใช่สีดำ สีน้ำตาลไหม้ สีน้ำตาล และสีดินเหลือง (Ochre) ซึ่งเป็นสีหม่นและเป็นสีที่ไม่ปรากฏในสเปกตรัม (Spectrum) ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลงานที่มีผลในการแสดงบรรยากาศของภาพ

ภาพที่ 2.12 ภาพ Impression : Sunrise โดยโคลด โมเนต์ (Claude Monet)

ที่มา: <https://bit.ly/2p9uDpH>

ภาพความประทับใจ (Impression : Sunrise) โดยโคลด โมเนต์ (Claude Monet) เป็นภาพอิมเพรสชันนิสม์ภาพแรก เขาวาดภาพนี้ทันทีอย่างรวดเร็วเพื่อบันทึกบรรยากาศในขณะที่ดวงอาทิตย์ขึ้นจากขอบฟ้าในยามรุ่งเช้า และสามารถบันทึกความประทับใจนั้นไว้ในทันที

2.2.6 ยุคนีโอ อิมเพรสชันนิสม์

ศิลปะนีโอ อิมเพรสชันนิสม์ (Neo Impressionism) มีหลักการอยู่บนพื้นฐานทางทฤษฎีวิทยาศาสตร์ที่กล่าวถึงว่า แสงเป็นทั้งพลังงานและอนุภาค เพราะแสงคืออนุภาคจึงก่อให้เกิดแรงบันดาลใจแก่ศิลปินกลุ่มนีโออิมเพรสชันนิสม์อย่างยิ่ง พวกคัลทิวิใหม่ก็คือ กลุ่มศิลปินแนวอิมเพรสชันนิสม์ หากแต่พัฒนาเทคนิควิธีการให้เด่นชัดยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเทคนิคการระบายสี พวกเขา

นำเอาเทคนิคการแต้มสีสะอาดบริสุทธิ์เป็นจุดลงบนภาพ นอกจากนี้ยังปฏิบัติตามทฤษฎีวิทยาศาสตร์อย่างเคร่งครัดมากกว่าพวกอิมเพรสชันนิสม์ และยังมีนิมิตภาพสิ่งที่อยู่เบื้องหลัง ไม่ชอบวาดสิ่งที่เคลื่อนไหวเหมือนที่พวกอิมเพรสชันนิสม์

เทคนิคในการเขียนภาพในกลุ่มนี้ มีกรรมวิธีหลายประการ แตกต่างกันไปตามความถนัดและความสนใจของศิลปินแต่ละคน ในระยะแรกเป็นการค้นคว้าการใช้สีที่ให้ความสดใสมากขึ้น โดยการใช้สีที่เปียกออกจากหลอดแล้วป้ายลงบนผืนผ้าเป็นจุดหรือเป็นเส้น โดยไม่ผสมกันบนจานสีก่อน เพื่อให้ผู้ดูเห็นถึงการผสมสีกันเองด้วยสายตา โดยใช้ระยะห่างระหว่างภาพกับผู้ชมเป็นเครื่องช่วย เช่น ถ้าศิลปินต้องการระบายสีเขียวของต้นไม้ ศิลปินจะป้ายสีเหลืองและสีน้ำเงินคู่กัน เมื่อผู้ชมมองในระยะที่พอสมควรจะเห็นสีเหลืองและสีน้ำเงินผสมกันเป็นสีเขียว

ภาพที่ 2.13 ภาพ Sunday Afternoon on Island of La Grande Jatte

ที่มา: <https://bit.ly/2xmIBIm>

ภาพตอนบ่ายวันอาทิตย์ที่เกาะลากรองแจตต์ (Sunday Afternoon on Island of La Grande Jatte) โดยจอร์จ ปีแอร์ เซอราต์ (Georges Seurat) ภาพนี้เป็นบรรยากาศของการพักผ่อนของหนุ่มสาวและครอบครัวชาวฝรั่งเศส ในตอนบ่ายที่มีแสงแดดเจิดจ้า สุนัขพันธุ์ต่างๆ และที่นั่งกลางแจ้งจะกางร่ม สุนัขพันธุ์ต่างๆ สวมหมวกทรงสูงและถือไม้เท้า มีเด็ก ๆ วิ่งเล่นอยู่ในสนาม ในส่วนของร่มเงามีหนุ่มสาวพักผ่อนนั่งและนอน พักสายตามองออกไปเบื้องหน้าที่เป็นแม่น้ำแซน (Seine) สีสดใส ศิลปินเพิ่มสีสันของการพักผ่อนให้สนุกสนานรื่นรมย์ด้วยเสียงเพลงจากนักดนตรีหนุ่ม การพายเรือในแม่น้ำแซน การนำสุนัขและลิงมาพักผ่อนในตอนบ่าย วันนั้น ภาพนี้มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และแสดงวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชาวปารีสในยุคนั้น จอร์จ ปีแอร์ เซอราต์ วาดภาพนี้โดยใช้เทคนิคจุดสี เขาจะแต้มสีเป็นจุดลงบนผ้าใบ โดยเลือกใช้แต่ละสีที่สะอาดและบริสุทธิ์จะจัดวางจุดไว้ใกล้เคียงกัน เช่น ถ้าต้องการให้เกิดสีส้ม ก็จะวางจุดแดงใกล้กับจุดเหลือง การผสมกันเองจะเกิดเป็นสีส้มปรากฏในดวงตาของผู้ชม จุดสีเป็นประกายระยิบระยับในภาพผสมกันเองแล้วสะท้อนเข้าดวงตา บังเกิดความเคลื่อนไหวสั่นสะเทือนของบรรยากาศในภาพ

จอร์จ ปิแอร์ เซอราต์ ได้สังเกตภาพบริเวณของเกาะ La Grande Jette บนฝั่งใกล้แม่น้ำแซน ทางตะวันตกเฉียงเหนือของกรุงปารีส เขาไปอยู่ที่นั่นเป็นเวลา 6 เดือน ทั้งนี้เพื่อเตรียมการในการร่างภาพทิวทัศน์ที่ประกอบด้วยรูปร่างของคนที่อยู่ในอากัปกริยาต่าง ๆ ทั้งการแต่งกายที่เป็นไปตามสมัยนิยม แม่และเด็ก ๆ ก่อนที่จะกลับไปออกแบบจัดวางองค์ประกอบของภาพอย่างพิถีพิถันในห้องปฏิบัติงาน (Studio) เมื่อภาพได้แสดงในครั้งแรก เขาได้รับความชื่นเคื่องใจอย่างรุนแรงจากศิลปินและนักวิจารณ์ในขณะนั้นเป็นอย่างมาก พวกเขาไม่พอใจต่อเทคนิคการระบายสีแบบใหม่ของจอร์จ ปิแอร์ เซอราต์ ที่ต่อมารู้จักกันดีในนาม เทคนิค “Pointillism” คือ การวางจุดของสีแท้ไว้ใกล้ ๆ กัน เมื่อดูภาพในระยะที่เหมาะสมจุดของสีก็จะผสมกันเองในดวงตา เกิดความกลมกลืนของสีและการเคลื่อนไหวของบรรยากาศในภาพ

2.2.7 ยุคโพสต์ อิมเพรสชันนิสม์

ศิลปะโพสต์อิมเพรสชันนิสม์ (Post Impressionism) เป็นแนวปฏิบัติในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในยุคหลังสุดของศิลปะอิมเพรสชันนิสม์ ก่อนที่จะก้าวเข้าสู่รูปแบบและแนวความคิดสมัยใหม่ในศตวรรษที่ 20 ศิลปินกลุ่มลัทธิโพสต์อิมเพรสชันนิสม์เชื่อว่าเทคนิคในการถ่ายทอดผลงานศิลปะแบบริเริ่มสร้างสรรค์ สร้างรูปแบบต่าง ๆ ขึ้นมาใหม่ เพื่อสร้างความรู้สึกรื่นรมและประทับใจ โดยไม่เน้นการวาดภาพให้เหมือนหรือเลียนแบบธรรมชาติ ถือเป็นลักษณะเด่นของผลงานศิลปะในยุคนี้ ก้าจร สุนพงษ์ศรี (2554, น.82) ได้สรุปไว้ว่า ศิลปะไม่ใช้การลอกเลียนธรรมชาติ แต่ศิลปะ คือ การเปลี่ยนแปลงรูปของธรรมชาติโดยอาศัยปัญญาสร้างขึ้นใหม่ด้วยความช่วยเหลือของสี เป็นการเปลี่ยนโลกที่ปรากฏต่อสายตาให้เป็นโลกที่มีความจริงอยู่ในสมองมนุษย์

ภาพที่ 2.14 ภาพ Sunflowers

ที่มา: <https://bit.ly/1HFIPWO>

จากภาพดอกทานตะวัน (Sunflowers) ผลงานของวินเซนต์ แวนโก๊ะ (vincent van gogh) ศิลปินชาวดัตช์ที่ชีวิตของเขาผ่านการทำงานที่หลากหลาย แต่ประสบปัญหาชีวิตเต็มไปด้วยความเศร้าและความสิ้นหวังตลอดชีวิต รูปแบบผลงานศิลปะของเขาจะมีลักษณะการแต้มสีด้วยพู่กันที่ป้ายสีหนาป้ายลงบนผ้าใบแบบหยาบ ๆ ซึ่งอาจเกิดจากอารมณ์ที่ตื่นเต้นในขณะที่เขาสร้างสรรค์ผลงาน วินเซนต์ แวนโก๊ะ วาดภาพนี้ด้วยเทคนิคสีน้ำมันบนผ้าใบ เป็นภาพช่อดอกทานตะวันสีเหลืองจัดในแจกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นความทุกข์ใจที่เกือบจะเป็นคนเสียสติ และอาจจะแสดงถึงภาวะชีวิตของศิลปินที่สุดท้ายต้องจบชีวิตที่แสนรันทดของเขาเองด้วยตัวของเขาเองเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 1890 ในประเทศฝรั่งเศส ซึ่งในขณะที่เขามีชีวิตอยู่ผลงานศิลปะของเขาแทบขายไม่ได้เลย แต่ภายหลังที่เขาเสียชีวิตกลับกลายเป็นศิลปินที่มีชื่อเสียง ผลงานมีคุณค่าเป็นที่ต้องการและมูลค่าที่สูงขึ้นมาก

2.2.8 ศิลปะเอ็กเพรสชันนิสม์

ศิลปะเอ็กเพรสชันนิสม์ (Expressionism) เป็นศิลปะสมัยใหม่ลัทธิหนึ่งขึ้นในตอนปลายศตวรรษที่ 19 และต้นศตวรรษที่ 20 ซึ่ง พินูล ไวจิตรกรรม (2559, น.167) ได้ให้ความหมายไว้ว่าคือ ศิลปะที่ลดทอนรูปทรงและใช้สีสั่นอย่างเป็นอิสระ แสดงเนื้อหาและถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกอย่างรวดเร็วรุนแรงตามความปรารถนาของศิลปิน เช่น ความหวาดกลัว ความโกรธ ความเกลียดชัง หรือความหวาดเสียว

ลัทธิเอ็กเพรสชันนิสม์ เป็นแบบอย่างการแสดงออกมาจากแรงบันดาลใจ จากทฤษฎีจิตวิทยาของซิกมุนด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) นักจิตวิทยาชาวออสเตรีย ที่สนใจศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องจิตไร้สำนึก ทำให้การแสดงออกทางผลงานศิลปะ จึงมีแนวโน้มไปในทางจิตวิญญามากกว่าความเหมือนหรือชัดเจนตามธรรมชาติ รูปแบบของผลงานในลัทธิเอ็กเพรสชันนิสม์ ส่วนใหญ่จึงมีรูปแบบที่เป็นกึ่งนามธรรม (Semi abstract) และนามธรรม (Abstract)

ภาพที่ 2.15 ภาพ The Scream

ที่มา: <https://bit.ly/2MAYFMq>

จากภาพหัวโขน (The Scream) ผลงานของเอ็ดวาร์ด มุงค์ (Edvard Munch) ใช้เทคนิคสีน้ำมัน ผสมสีฝุ่น และสีชอล์ค เป็นภาพที่มีชื่อเสียงของมุงค์ ภาพที่ชายคนหนึ่งกำลังแสดงท่าทางหัวโขนโหยหวนด้วยอารมณ์กลัวสุดขีด บรรยากาศของภาพที่น่ากลัว ด้วยสีและฝีพู่กันช่วยเสริมให้เกิดอารมณ์ตามที่ศิลปินต้องการสื่อออกมา และปัจจุบันภาพนี้ถูกประเมินว่ามีราคาประมูลสูงติดอันดับโลก

2.3 ยุคหลังสมัยใหม่

2.3.1 ศิลปะคิวบิสม์

ศิลปะคิวบิสม์ (Cubism Painting) มาจากคำว่า Cubism ในภาษาละติน Cubus หมายถึง ลูกบาศก์ “คิวบิสม์” เป็นกระบวนการทางศิลปะที่มีอิทธิพลอย่างกว้างขวางในฐานะที่มีส่วนเป็นผู้ให้กำเนิดแก่ศิลปะแนวนามธรรมทั้งปวง เป็นศิลปะแบบที่สะท้อนความเจริญทางวิทยาศาสตร์ มีแนวคิดเชิงสร้างสรรค์ที่เกินจริงไปกว่าสิ่งที่ตามนุษย์มองเห็น ซึ่ง พินูล ไวจิตรกรรม (2559, น.170) ได้กล่าวถึง ไว้ว่า ตามโครงสร้างแล้วศิลปะคิวบิสม์มีลักษณะเป็นเหลี่ยมเป็นมุมหรือเป็นลูกบาศก์ และใช้หลักการของเรขาคณิตเพื่อสร้างภาพแบบ 3 มิติ คล้ายกับการแกะสลักหน้ากากไม้แบบหยาบ ๆ

ศิลปะคิวบิสม์ เป็นวิวัฒนาการทางศิลปะที่เป็นที่นิยมในยุคต้นศตวรรษที่ 20 เริ่มต้นในกรุงปารีส เมื่อปี ค.ศ.1906 วุฒิ วัฒนสิน (2552, น. 84) ได้กล่าวถึง ศิลปินในกลุ่มศิลปะคิวบิสม์นี้ไว้ว่ามี 2 คนที่มีชื่อเสียง ได้แก่ พลาโบ ปिकासโซ (Plabo Picasso) จิตรกรชาวสเปนและจอร์จ บรัค (Georges Braque) จิตรกรชาวฝรั่งเศส ทั้งสองคนได้ค้นหาแนวทางร่วมกันในการเปลี่ยนแปลงรูปทรงธรรมชาติ มาสู่การจัดองค์ประกอบศิลปะในแบบนามธรรมทางผ่านรูปแบบเรขาคณิต ด้วยการจัดวางในแบบทับซ้อนหรือสลับกัน พร้อมกับการใช้สีที่ดูแบนราบปราศจากแสงและเงา มีความกลมกลืนและตัดกัน

รูปแบบของผลงานศิลปะคิวบิสม์ มีลักษณะเด่นที่ชัดเจน แต่ก็มีรูปแบบย่อย ๆ ที่แตกต่างกันในกลุ่มอยู่บ้าง ซึ่ง พินูล ไวจิตรกรรม (2559, น.170) ได้กล่าวว่า ศิลปะคิวบิสม์ มีรูปแบบที่ถือเป็นลักษณะเด่นอยู่ 3 แบบ คือ

1) แบบเหลี่ยมมุม (Facet Cubism) เป็นการตัดทอนรูปทรงให้เป็นแบบเรขาคณิต เป็นเหลี่ยมมุม คล้ายกับการตัดภาพออกเป็นชิ้น ๆ แล้วนำมาประกอบใหม่โดยไม่ให้เหมือนเดิม

2) แบบวิเคราะห์เนื้อหา (Analysis Cubism) เป็นการตัดทอนรูปทรงออกเป็นชิ้น ๆ แล้วนำมาประกอบใหม่ โดยให้ความสำคัญกับเส้นและระนาบในรูปแบบที่แตกต่างไปจากเดิม

3) แบบสังเคราะห์หรือแบบปะติด (Synthesis หรือ Collage Cubism) เป็นการนำวัสดุต่าง ๆ เข้ามาปะติดเป็นส่วนหนึ่งของภาพ นิยมใช้เส้นตรงมากกว่าเส้นโค้ง

ตัวอย่างผลงานศิลปะคิวบิสม์ ที่มีชื่อเสียงในระยะแรก ได้แก่ ภาพ “สาวน้อยแห่งเมืองอากวีญอง” ของพลาโบ ปिकासโซ ซึ่งถือว่าเป็นภาพศิลปะคิวบิสม์ภาพแรก

ภาพที่ 2.16 ภาพ Les Femmes d' Avignon

ที่มา: <https://bit.ly/2MyZsNG>

ภาพสาวน้อยแห่งเมืองอาวีญอง (Les Femmes d' Avignon) เป็นภาพของผู้หญิงเปลือย 5 คน ผู้หญิงทั้งหมดนั้นเป็นโสเภณีแห่งเมืองอาวีญอง ทุกคนถูกลดทอนรายละเอียดความเป็นคนลง ด้วยเทคนิคการใช้ลายเส้นและรูปร่างหยาบ ๆ รวมทั้งสีสัน เหลือเพียงให้พอรู้ว่าเป็นภาพหญิงเปลือยเท่านั้น และสองคนในทั้งหมดห้าคนใส่หน้ากากแบบแอฟริกา ทำให้รู้สึกว่าคุณหญิงทั้งสองคนดูโหดร้ายและลึกลับ ภาพนี้สร้างชื่อเสียงให้กับพลาโบ ปिकासโซ และมีอิทธิพลต่อจิตรกรรมในยุคคิวบิสม์และศิลปะสมัยใหม่เป็นอย่างมาก

2.3.2 ศิลปะดาดาอิสต์

ศิลปะดาดาอิสต์ (Dadaism) เป็นลัทธิที่มีการเคลื่อนไหวทางศิลปกรรมในฝรั่งเศสในระหว่างปี ค.ศ.1915-1922 พ็บูล ไวจิตรกรรม (2559, น.182) ได้กล่าวถึงคำว่า “ดาดา” (Dada) ไว้ว่า เป็นแสดงในภาษาฝรั่งเศส แปลว่า ม้าโยก ที่สอดคล้องกับบุคลิกของศิลปินในกลุ่มนี้ที่ต้องการล้อเล่นกับสังคมอย่างสนุกสนานคล้ายกับว่าตนเองเป็นเด็ก

กลุ่มดาดาอิสต์มีแนวคิดคัดค้านศิลปกรรมที่มีมาในอดีต วุฒิ วัฒนสิน (2552, น. 113) ได้อธิบายถึงแนวคิดของกลุ่มดาดาอิสต์ไว้ว่า เพราะพวกเขาคิดว่าศิลปกรรมที่เก่าแก่ในอดีตเกิดขึ้นอย่างคับแคบทางความคิดของมนุษย์ พวกเขาต้องการสร้างศิลปะแนวใหม่ โดยคัดค้านศิลปะแนวเก่า (Anti Art) ทั้งยังเป็นศิลปะของการประชดประชัน เยาะเย้ยและปราศจากเหตุผล มีวิธีการแสดงออกอย่างหลากหลายรูปแบบ เช่น แสดงบทประพันธ์ที่ไร้สาระ เล่นดนตรีดัง ๆ และการวาดภาพโดยสัญชาตญาณที่เป็น ปฏิกริยาของการแสดงออกของกลุ่มจะรุนแรงต่อพวกศักดินาชนชั้นสูงและพวกอนุรักษนิยม รวมทั้งมีความเชื่อว่า “การทำลายก็เป็นการสร้างสรรค์เหมือนกัน” ในด้านเทคนิคกลุ่มดาดาอิสต์ชอบสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจากการนำวัสดุสำเร็จรูปและวัสดุที่ใช้แล้วมาจัดองค์ประกอบ เพื่อสร้างเป็นผลงานศิลปะชิ้นใหม่ พวกเขาคิดว่าศิลปะไม่

จำเป็นต้องวาดหรือปั้นเพียงอย่างเดียว หลังจากปี ค.ศ.1922 ศิลปินกลุ่มนี้ก็ได้สลายตัว แล้วไปร่วมกับกลุ่มเซอร์เรียลลิสม์ในเวลาต่อมา

ภาพที่ 2.17 ภาพ Nude Descending a Staircase

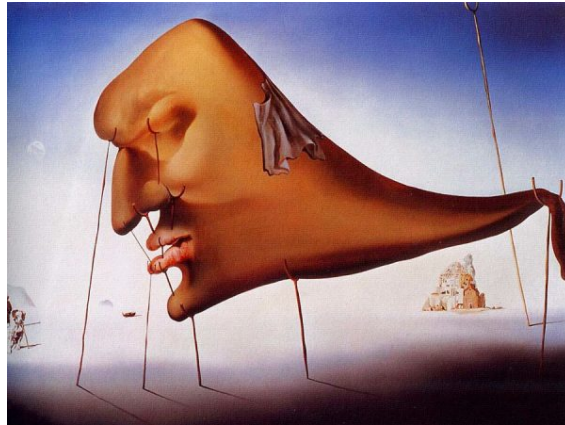
ที่มา: <https://bit.ly/1QRSUGv>

ภาพผู้หญิงเปลือยกำลังเดินลงบันได (Nude Descending a Staircase) ผลงานของ มาร์เซล ดูชอมป์ (Marcel Duchamp) ศิลปินชาวฝรั่งเศส ที่ต่อมาเปลี่ยนสัญชาติเป็นอเมริกันเมื่อปี ค.ศ.1955 ผู้เป็นตัวแทนของกลุ่มดาดาอิดส์ เขาวาดภาพนี้ด้วยสีน้ำมันขนาด 57 x 7/8 x 35 1/8 นิ้ว โดยต้องการให้ผู้ชมได้เห็นความเคลื่อนไหวของผู้หญิงเปลือยที่เป็นเหมือนเครื่องจักรกลคล้าย ๆ การเคลื่อนไหวในภาพยนตร์ ในภาพแสดงให้เห็นถึงการแยกส่วนให้เป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย และการประกอบเข้าด้วยกันของคิวบิสม์และการเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็วของฟิวเจอริสม์

2.3.3 ศิลปะเซอร์เรียลลิสม์

ศิลปะเซอร์เรียลลิสม์ (Surrealism Painting) ถูกพบว่าเกิดขึ้นในประเทศฝรั่งเศสเมื่อปี ค.ศ. 1920 เป็นศิลปะในแนวคิดเห็นความเป็นจริง สะท้อนความเร้นลับ ความรัก ความผิดหวังหรือความกังวลที่มาจากจิตไร้สำนึก ประสพ ลีเหมือดภัย (2543, น. 85) ได้อธิบายถึง ศิลปะเซอร์เรียลลิสม์ไว้ว่าเป็นแนวคิดที่แสดงออกทางศิลปะที่มาจากความเชื่อที่ว่ามนุษย์ มนุษย์มิได้เกิดมาเพื่อรับรู้เพียงอย่างเดียว แต่ยังคงมีความหวัง ความฝัน และความต้องการ แต่ไม่สามารถมองเห็นได้ต้องเก็บซ่อนไว้ เพราะสังคมและวัฒนธรรมบังคับไว้ ซึ่งอองเดร เบรตอง (Andre Breton) จิตรกรและกวีชาวฝรั่งเศส ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับศิลปะเซอร์เรียลลิสม์ไว้ว่า “จินตนาการเป็นส่วนสำคัญของการแสดงออกและจินตนาการนี้คือ จิตไร้สำนึก และจิตไร้สำนึกเป็นภาวะของความฝันที่มีกระบวนการต่อเนื่องกัน ซึ่งนำไปสู่การสร้างสรรค์ทางศิลปะได้” ในขณะที่ กำจร สุนพงษ์ศรี (2554, น. 343)

ได้แสดงทัศนะว่า ผลงานศิลปะในลัทธิเซอร์เรียลลิสม์นี้ มีจุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่การแสดงออกของจิตใต้สำนึกอย่างอิสระปราศจากการควบคุมของเหตุผลมีความฝันและอารมณ์จินตนาการค่อนข้างโน้มเอียงไปในทางกามวิสัย (Erotic) เพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จสุดยอด (Super Realism)

ภาพที่ 2.18 ภาพ Sleep

ที่มา: <https://bit.ly/2OkkAcD>

ภาพนอนหลับ (Sleep) วาดโดย ซัลวาดอร์ ดาลี (Salvador Dalí) ศิลปินชาวสเปน วุฒิ วัฒนสิน (2552, น. 104) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบและความหมายของภาพนี้ไว้ว่า เป็นภาพของใบหน้าของคนที่อยู่ในสภาวะนอนหลับ คาดว่าศิลปินต้องการสื่อให้ผู้ชมคิดถึงภาวะที่มนุษย์กำลังอยู่ในอาการหลับไหลที่พร้อมที่จะตื่นขึ้นทุกเมื่อ เพราะเพียงนำไม้ค้ำยันที่ใบหน้าและที่ดวงตาออกหรือหักลง เพราะหากเทียบสัดส่วนขนาดของภาพหน้าคนกับขนาดของไม้ที่นำมาค้ำซึ่งมีขนาดเล็กมาก จึงดูว่าพร้อมที่จะหักลงได้ทุกเมื่อ ดาลีวาดใบหน้าของคนที่เป็นจุดเด่นให้มีขนาดใหญ่ และให้พื้นที่ที่ทิวทัศน์ด้านหลังเปิดกว้างให้ความรู้สึกสบาย ศิลปินเซอร์เรียลลิสม์นิยมวาดให้พื้นที่ (Space) ยิ่งใหญ่และใช้สีที่ชวนฝัน เช่น ม่วง ฟ้ำ เขียว ในขณะที่ ซัลวาดอร์ ดาลี (Salvador Dalí) เป็นสมาชิกผู้ก่อตั้งคนหนึ่งของกลุ่มเซอร์เรียลลิสม์ เขาเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับจิตใต้สำนึก (Subconscious Mind) ในงานจิตรกรรมแบบเหนือจริงของเขาทั้งงานจิตรกรรมและภาพยนตร์

2.3.4 ลัทธิป๊อป อาร์ต

ศิลปะป๊อปอาร์ต (Pop Art) มาจากภาษาอังกฤษว่า “Popular Art” ซึ่งแปลว่า ศิลปะที่เป็นที่นิยม ถูกสร้างสรรค์ขึ้นมาจากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัวในชีวิตประจำวัน แรงบันดาลใจมาจากแนวความคิดของสังคมบริโภคนิยม เป็นเรื่องราวของสิ่งที่เป็นจริงในสังคม ไม่ใช่เรื่องความเชื่อหรือเทพนิยาย

ศิลปะป๊อปอาร์ตนี้ พินูล ไวจิตรกรรม (2559, น. 186) ได้อธิบายว่า เกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศอังกฤษในปี ค.ศ.1950 หลังจากนั้นจึงขยายตัวไปแพร่หลายในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยศิลปินนำแรงบันดาลใจมาจากแนวความคิดและความนิยมของสังคมบริโภคนิยม แบบร่วม

สมัย มาสร้างเป็นงานศิลปะ เช่น ภาพการ์ตูน ภาพโฆษณาสินค้า ภาพถ่ายดาราดาราภาพยนตร์ที่ผู้ชมชื่นชอบ ตัวอักษรหรือป้ายโฆษณาตามข้างถนน โฆษณาในโทรทัศน์ กระจกเบียร์ กระจกปองน้ำอัดลม เสื้อผ้า หรือไอศกรีม

ภาพที่ 2.19 ภาพ Marilyn Monroe

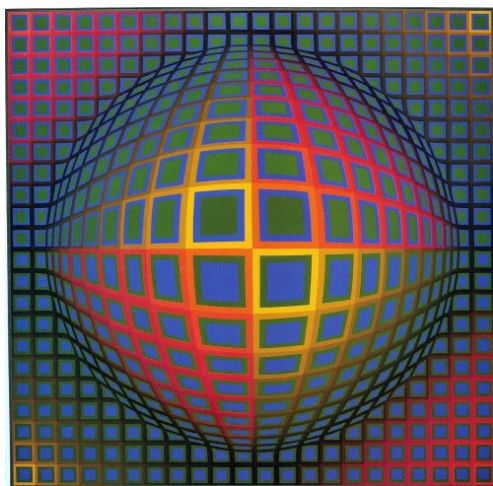
ที่มา: <https://bit.ly/2QuA7bf>

จากภาพมาลีลิน มอนโร (Marilyn Monroe) สร้างสรรค์โดยแอนดี้ วอร์ฮอล (Andy Warhol) ศิลปินชาวอเมริกัน ผู้นำการเคลื่อนไหวของศิลปินกลุ่มป๊อปอาร์ต ซึ่ง วุฒิ วัฒนสิน (2552, น. 142) ได้อธิบายถึง ผลงานภาพนี้ของแอนดี้ วอร์ฮอล ไว้ว่า หลังจากประสบความสำเร็จในอาชีพนักเขียนภาพประกอบ เขาก็ยังได้รับการยอมรับในฐานะจิตรกร ผู้สร้างภาพยนตร์ และนักประพันธ์ ภาพมาลีลิน มอนโร เป็นภาพใบหน้าของมาลีลิน มอนโร นักแสดงภาพยนตร์ผู้มีชื่อเสียงระดับโลกและได้รับสมญานามว่า สัญลักษณ์แห่งการามรณ์ (Sex Symbol) ซึ่งบั้นปลายของชีวิตเธอก็ได้จบลงด้วยการฆ่าตัวตาย แอนดี้ วอร์ฮอล มีความชื่นชอบในใบหน้าของมาลีลิน มอนโร มาก โดยได้พิมพ์ใบหน้าของเธอหลายภาพ โดยแต่ละหน้าให้ความรู้สึกที่ต่างกันจากสีสันต่าง ๆ การจัดองค์ประกอบศิลป์ของเขาเป็นไปอย่างง่าย ๆ แต่เด่นสะดุดตา บางภาพมีจุดเด่นอยู่กลางภาพ หรือบางครั้งอาจจัดภาพโดยนำรูปใบหน้าซึ่งเหมือน ๆ กันวางเรียงเป็นแถว รวากับวางภาพบนชั้นวางของ ทำให้เกิดความซ้ำกันตามแบบที่แอนดี้ วอร์ฮอล ชอบ และเขาได้เคยกล่าวไว้ว่า “ถ้าอยากรู้จักฉันให้ดูผลงานจิตรกรรมของฉันเพราะฉันจะอยู่ในงานจิตรกรรมนั้น” แอนดี้ วอร์ฮอล เสียชีวิตเมื่ออายุ 58 ปี ที่นิวยอร์กในปี ค.ศ.1987

2.3.5 ศิลปะอ็อป อาร์ต

ศิลปะอ็อป อาร์ต (Op Art) เป็นความเคลื่อนไหวของการพัฒนาวงการศิลปะในรูปแบบที่เป็นนามธรรม (Abstract) เกิดขึ้นในกรุงนิวยอร์กและเมืองสำคัญในยุโรป ในช่วงปี ค.ศ.1966

ศิลปะอ็อป อาร์ต มีที่มาจากศิลปะที่เกิดจากการมองเห็นของสายตา (Optical Art) หรือศิลปะที่แสดงออกแล้วมีผลต่อการรับรู้ด้วยสายตาโดยตรง ซึ่ง กำจร สุนพงษ์ศรี (2558, น.558) ได้ให้ความหมายของคำว่า ศิลปะอ็อป อาร์ต ไว้ว่า ศิลปะลวงตา โดยที่ศิลปินมักนำเสนอผลงานในรูปแบบนามธรรม พิบูล ไวจิตรกรรม (2558, น.188) ได้อธิบายเกี่ยวกับศิลปะอ็อป อาร์ตไว้ว่าเป็นผลงานศิลปะที่จะพบว่าโครงสร้างและรูปทรงมีขอบเขตที่คมชัด เน้นการใช้เส้น สี ในแบบระนาบ 2 มิติ ใช้องค์ประกอบศิลปะแบบซ้ำ ๆ ให้ดูพลิ้ว หรือสั่นไหวคล้ายภาพลวงตา

ภาพที่ 2.20 ภาพ Vega-Nor โดย วิคเตอร์ วาซาร์เรลี (Victor Vasarely)

ที่มา: <https://bit.ly/2xrYdKV>

จากภาพ Vega-Nor เป็นผลงานชื่อว่า Vega-Nor ของวิคเตอร์ วาซาร์เรลี (Victor Vasarely) ที่วาดลงบนแผ่นสี่เหลี่ยมบนพื้นราบ เขาใช้สีที่เรียบแต่ตัดกันอย่างรุนแรง ซึ่งผลของภาพทำให้ผู้ชมเกิดตาพร่าคล้ายกับว่าองค์ประกอบในภาพนั้นสามารถเคลื่อนไหวได้ ผลงานของวิคเตอร์ วาซาร์เรลี มีออกมาอย่างต่อเนื่องในรูปแบบคล้าย ๆ กัน และเป็นที่ยอมรับกันในวงการศิลปะอย่างมาก จนเคยได้รับรางวัลเกียรติยศทางศิลปะระดับนานาชาติอีกด้วย

2.3.6 ศิลปะคอนเซ็ปชวลอาร์ต

ศิลปะคอนเซ็ปชวลอาร์ต (Conceptual Art) เริ่มมีบทบาทขึ้นโดยศิลปินชาวยุโรปตั้งแต่ปี ค.ศ.1960 พิบูล ไวจิตรกรรม (2558, น.191) ได้กล่าวถึง รูปแบบของศิลปะคอนเซ็ปชวลอาร์ตว่า การนำเสนอผลงานศิลปะโดยไม่จำกัดเทคนิค วิธีการ สถานที่หรือเวลา รวมถึงนำเสนอผ่านสื่อที่หลากหลายทั้งบทความ แผนที่ ภาพยนตร์ วิดีทัศน์ ภาพถ่าย และการแสดง ซึ่ง วุฒิ วัฒนสิน (2552, น.150) ได้อธิบายว่า ศิลปะคอนเซ็ปชวลอาร์ตให้ความสำคัญต่อแนวคิดในการแสดงออกมากกว่าตัวผลงานศิลปะที่ถูกสร้างขึ้นให้เป็นรูปธรรม อาจมีแนวคิดที่นำเสนอของการทำงานที่แตกต่างออกไป เช่น บางครั้งอาจใช้ทิวทัศน์ธรรมชาติเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการนำเสนอผลงานก็ได้

ซึ่งเรียกว่า ศิลปะภูมิทัศน์ (Land Art) เช่น ผลงานของ จาวาเซฟ คริสโต (Javacheff Christo) ได้นำแนวคิดที่แสดงออกเป็นผลงานศิลปะผ่านคอนเซ็ปชวลอาร์ต

ภาพที่ 2.21 “The Pont Neuf Paris” โดยจาวาเซฟ คริสโต (Javacheff Christo)

ที่มา: <https://bit.ly/2POmdzA>

จากภาพผลงาน (The Pont Neuf Paris) ของคริสโต เป็นผลงานที่มีชื่อเสียงระดับโลกในฐานะผลงานศิลปะที่เกิดจากการสร้างสรรค์ด้วยการห่อหุ้มวัตถุที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นสะพานด้วยผ้าใบหนาแล้วมัดด้วยเชือก เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพสะพานขนาดใหญ่ ให้กลายเป็นผลงานศิลปกรรมที่ดูน่าตื่นตื้นขึ้นมาใหม่ ผลงานของคริสโตได้สร้างแรงกระตุ้นให้ผู้ชมเห็นถึงรูปแบบของผลงานศิลปะในรูปแบบใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น (วุฒิ วัฒนสิน, 2552, น.152)

สรุป

ประวัติศาสตร์และวิวัฒนาการของศิลปะในแต่ละยุค ได้แก่ ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ศิลปะยุคใหม่ช่วงศตวรรษที่ 18 ถึง 19 และยุคหลังสมัยใหม่ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อม อารยธรรม เทคโนโลยีและสภาพสังคมของคนในยุคนั้น ๆ โดยเป็นการสื่อสารความเชื่อ แนวคิด อุดมการณ์หรือจินตนาการ นำเสนอผ่านผลงานศิลปะที่ศิลปินสร้างสรรค์ขึ้นตามเทคนิค วิธีการและรสนิยมของศิลปินเป็นหลัก

ศิลปะในแต่ละยุคสมัยมีความแตกต่างกันออกไป โดยเริ่มจากศิลปะยุคก่อนประวัติศาสตร์ มักนำเสนอหรือเล่าเรื่องในสิ่งที่พบเห็นหรือมีความเชื่อให้ผู้อื่นได้รับรู้ เกิดขึ้นในยุคศิลปะอียิปต์ ศิลปะกรีก ศิลปะโรมัน ศิลปะไบแซนไทน์ และศิลปะยุคฟื้นฟูศิลปวิทยา ผลงานศิลปะเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องชีวิตประจำวัน เช่น การล่าสัตว์ เทพเจ้าและความเชื่อทางศาสนา เป็นต้น ศิลปะยุคใหม่ช่วงศตวรรษที่ 18 ถึง 19 มักเป็นรูปแบบวิธีการนำเสนอผลงานศิลปะผ่าน

เรื่องราว ตำนาน สืบทอดความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้า ศาสนา การต่อสู้ของกษัตริย์และชนชั้นสูงเป็นหลัก ได้แก่ ศิลปะยุคบารอกและรอกโคโค ศิลปะนีโอคลาสสิก ศิลปะโรแมนติค ศิลปะเรียลลิสม์ ศิลปะอิมเพรสชันนิสม์ ศิลปะนีโออิมเพรสชันนิสม์ ศิลปะโพสต์อิมเพรสชันนิสม์ และศิลปะเอกซเพรสชันนิสม์ ผลงานศิลปะถูกสร้างอย่างยิ่งใหญ่หรูหรา และกระจุกตัวอยู่ในสังคมชั้นสูง และหลังสุดจนถึงปัจจุบัน คือศิลปะยุคหลังสมัยใหม่ ศิลปะเป็นกระบวนการที่ใช้สื่อสาร ถ่ายทอดแนวคิด อุดมการณ์ และจินตนาการของศิลปินไปยังกลุ่มผู้ชมที่มีความอิสระและหลากหลาย ทั้งรูปแบบแนวคิด ได้แก่ ศิลปะลัทธิคิวบิสม์ ศิลปะลัทธิดาดาอิสม์ ศิลปะลัทธิเซอร์เรียลลิสม์ ศิลปะลัทธิป๊อปอาร์ต ศิลปะฮือพอาร์ต และศิลปะคอนเซ็ปชวลอาร์ต ในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กำจร สุนพงษ์ศรี (2559). *สุนทรียศาสตร์ หลักปรัชญาศิลปะ ทฤษฎีทัศนศิลป์ศิลปะวิจารณ์*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2558). *ศิลปะสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2558). *ประวัติศาสตร์ศิลปะตะวันตก 3*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2554). *ศิลปะสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2552). *ประวัติศาสตร์ศิลปะตะวันตก 1*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิบูล ไวจิตรกรรม (2559). *ประวัติศาสตร์ศิลปะตะวันตก*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- วุฒิ วัฒนสิน. (2552). *ประวัติศาสตร์ศิลปะ*. กรุงเทพฯ: สิปประชา.
- E.H. Gombrich. (2560). *ว่าด้วยเรื่องศิลปะ*. [THE STORY OF ART]. (รติพร ชัยปิยะพรม, แปล). Tims Printing Co, Ltd. กรุงเทพฯ: เดอะเกรทไฟน์อาร์ท จำกัด.